

Brieven van Jacob Andeles Palsma, geboren te Wirdum op 9 november 1793, zoon van Andele Hendriks Palsma, landbouwer, maire van Wirdum en Grietje Jans diende in het 3e regiment gardes d'honneur, derde detachment.

De gardes d'honneur waren zonen van welgestelde burgers. Er is wel eens gesteld dat zij dienden als een soort gijzelaars voor het geval de goeode stand zich tegen het bestaande regime zou keren. Lees Napoleon. In het algemeen toonde de goeode stand in Friesland zich meegaand tegenover het Franse bewind. Aanvankelijk was het de bedoeling dat de gardes d'honneur zich vrijwillig zouden aanmelden. Daaraan voldeed slechts één persoon die bovendien werd afgekeurd. Hierop wees de prefect van Friesland Verstolk uiteindelijk 36 jonge mannen aan als garde d'honneur. Bestond voor de gewone dienstplichtige de mogelijkheid zich te laten vervangen, voor de garde d'honneur gold echter een persoonlijke opkomstplicht. De Friese gardes zijn niet in actie geweest. Een van hen overleed in een hospitaal.

Napoleon was gewaarschuwd dat door de opkomst van de gardes d'honneur de betere stand zich van hem zou afkeren. Dat gebeurde niet alleen om deze reden. De burger vatte moed toen bleek dat Napoleon niet onoverwinnelijk was

Hertogenbos Den 8 Augustus 1813

Zeer geliefde Ouders

Wij hier aangekomen 7 augustus om rustdag te houden (in hertogenbos) om dat het te grave een heel slechte was maar verders op ons gewoone plaats en rustdag te houden maar van zwol af tot aan appeldoren zijn zeer veel heidvelden wij hebben op het 100 gelozeer daar hebben (wij) gezien daar de oude voormalig prins gewoont had daar zijn wij weg gegaan naar arnhem daar zijn wij veele grote gebergte overgereden maar het was alle gaar heidvelden zelf dat wij een kwartier uur van arnhem zijn waren wij op een gebergte die zoo hoog was als de arnhemster toren dat vind ik een mooie stad zelf dat daar huis was gebouwd dat van buiten geheel met luivels afgezet was maar van arnhem naar nijmegen zijn weer schoon land nijmegen leid met sterke vestingen om de stad van nijmegen naar de Grave zijn ook zeer veel heidvelden Grave is een slechte stad daar is nog een steen klip dat van de heidenen gebouwd zijn daar is een poort daar een geheel batteljon millitieren onder kan

tweede blad Van Grave naar Hertogenbos zijn een mooie reed daar zijn veele bomen aan de weg (staan) Hertogenbos is een schone stad mooi bebouwd daar is een ruitersal daar vier honderd paarden staan kunnen daar zijn onze paarden ook op die stal

Ik (zijn) nog heel gezond in mijn rijzen wij hebben veel: plezier onder malkaar ik heb goede kwartieren gehad maar nu (wil) ik gaarne dat gij mij ook een brief stuurt en en verder wensch ik u het beste en mijn

broeders en zusters en broeder en zuster kinderen
en alle Goede Vrinden

Zijt van mij Gegroet
J.A.Palsma

Brussel den 14 Augustus

Zeer Geliefde Ouders

Ik heb uwen (brief) Den 12 Augustus (ontfangen) Die mij zeer veel
trooste Dat gij allen nog door Gods Goedheid ge-
zond zijn En ik zijn ook nog heel gezond
maar gij kunt heel wel begrijpen dat mij dit
leven geheel niet aanstaat maar ik zoek er
mij in te troosten zoo ik aan God vertrouw zal
het mij ook wel gaan daar moet ik dog mijn
troost aan zoeken en ik zijn hier alleen in
verre landen gaan ik te buiten gij kunt
er mij zoo niet over beschuldigde als te voren
ik moet nu op (mijzelf) passen als ik mij wel gedraag zal
het ook wel gaan
Want de verleiding is heel Groot gaan ik
tot de verleiding over dan warde ik niks
waardig
Maar als ik zoo leef als tegenwoordig heeft
het er ook nooit genood van de verleiding en
wensch dat de heere er mij ook zal voor bewa-
ren en ik wensch dat ik die reden zal naar
volgen die van der Zwaag mij heeft gezegt
En ik wensch dat ik in korten tijd bij u zal
komen dat zou mij een groot plezier
weze dat wij malkaar weer in vrolijk
heid verder zien.

tweede blad

Brussel is een heel schone stad dat leid op
een Gebergte daar vind ik huizen dat ik ze
nooit zo mooi gezien hebt heele mooie wan
delplaatsen en tuinen De jongens lopen op de
straten om eens de weg te wijzen naar de
hoeren zij kregen een jaloers bescheid weerom
meent gij dat wij naar de hoeren lopen daar moet
gij ons niet voor aan zien
Gij moet mij geen brief stuire voor dat
ik te Tours ben maar als er iets voorvalt
stuurt mij dan een brief op de rustdagen
dan ik zal op de rustdagen naar het post
kan toor gaan als er ook een brief voor mij
is ik verwacht een brief te Tours als er ben.

derde blad

Gij hebt hier in brief gesproken dat
Johanna Boeraan in eenen gevaarlijken
omstandigheid is maar ik wensch dat zij
weer gezond moog worden onder den Godden-
lijken zegen
Wij hebben veel plezier onder malkaar
en zijn nog allen gezond. Wij zijn nu in
kwartierd in de logementen alle vijf bij
malkaar en onze paarden ook
Gelderland is een slecht land Maar

voarin Braband is het slecht zoo veer aan ant
werpen toe van Antwerpen tot Mechelen
heel schoon land van Mechelen tot brussel
nog veel schoner daar zijn veele buiten
plaatsen en schoon land
en verders de Groetenisse aan alle Goede
vrienden dat ik nog gezond zijn.

maar als gij mij
een brief stuurt
zeg dan maar
tegen de post
dat ik het wel
zal afhalen.

Zijt dan gegroet
J.A.Palsma

1813

Tours Den 10 September 1813

Geliefde Ouders

Wij zijn den 5 dezer maand aangekomen gezond en
wel wij zijn den 8 naar de kazerren toe gegaan
wij zijn onder het zevende detachement geplaatst
bij de franzen en ytaliaanen ik heb het goed ik
mag er God voor danken dat ik het zoo mag houden
maar ik ben van gedachten dat wij hier niet
lang zullen blijven om dat er al veele zijn
weg gegaan. het eerste en tweede detachement
uit vriesland zijn alle dagen gereed om naar
mins te vertrekken naar mijn gedachten zullen
wij hier nog een Groot veertien dagen blijven
en dan gaan wij ook naar mins maar ik zal
er nader over schrijven wanneer dat wij wij weg
gaan ik wil geerne hebben dat gij er eens een
brief stuurt want ik (heb) nog maar een ontfangen ik
heb er al tweemaal om geschreven en heb niets
ontfangen gij moet niet ongerust (over) mij zijn dat
ik naar de krijg des oorlogs toe (gaan) daar is een die
kan mij bewaren voor het leven daar moet men
zich dog op betrouwen het leven is een honde leven
men gaat naar het zonder bidden (bij de tafel) en gaat er
zoo weer bij weg bidden doen avonds als ik naar
bed toen en morgens als ik opstaan en wensch dat
heere voor mij mag zijn dat weer fris en gezond bij
u mag komen en weet dat ik nog niet onorden
telijk leef ik houd mij van drank en spelen en andere
diergelijke dingen af

tweede blad Het heeft veel geld genomen onderweegs nu
is mijn Geld op een Groot honderd Gulden na op
nu krijg ik geen Geld van Gorter om zijn wissel niet
goed was maar ik kan Geld krijgen van stinstra
als wij vertrekken moet dan zal ik geld op
neeme en dan zal ik er u over schrijve hoe
veel dat ik op genomen heb de tijd omstandigheden
geven het niet aan de hand de ries te schrijven
want wij gaanne naar mijn gedachten
alle gaar nog weg Ik heb Gehoord dat er een
plaats is afgebrand te Wirdum daar ben ik wat
ongerust over wat voor het is
En verders wensch dat gij nog gezond zijn mag
als het zoo niet is dat zou mij tot leed wezen

zijn gij schrijft zoo gauw als gij kunt als gij
het brief ontvangen om dat wij heel waar
schijnlijk een korten tijd hier blijven
Zijt Allen Van

Mij Gegroet J.A. Palsma

Tours den 10 September
1813

Reisroute

Den 29 Juli van Wirdum

29 Heerenveen 23 St.Griesten
30 Steenwijk 24 Rustdag

Augustus

1 Zwartsluis 25 Ham
2 Zwol-rustdag 26 Noyon
3 Apeldoorn 27 Compiegie
4 Arnhem 28 Senlis
5 Nimwegen 29 Rustdag
6 Grave 30 St.Denis
7 Rustdag 31 Versailles

September

10 Bois-l-duc 1 Rembouillet
11 Tilburg 2 Chartres
12 Hoogstraten 3 Rustdag
13 Antwerpen 4 Bennival
14 Rustdag 5 Chateau our
15 Malines 6 Vendôme
16 Brussel 7 Chateau Regnault
17 Braine 8 Rustdag
18 Mens 9 Tours
19 Rustdag
20 Memleuge
21 Landreey
22 Guise

Den 16 September

Waarde Ouders

Nu zal ik eens schrijven wat ries dat wij gehad hebben en welke plaatzen dat wij geweest zijn en welke landstreken door geries zijn: Nu zal ik beginnen van Zwol af. Zwol dat een zeer Grote en schone stad: daar is een zeer grote stal voor de paarden daar kunnen vier hondert paarden staan:daar zijn wij geweest den eersten en tweeden augustus den 3den zijn wij daar weg gegaan des morgens ten 6 uuren: Doe zijn wij naar Appeldoren gegaan doe wij even buiten zwol waren zijn wij over den ijssel gevaren doe zijn wij gereden over de heide tot aan Arnhem toen wij een kwartier uur van Arnhem af waren konnen wij nog niets van stad zien om dat daar een Grote berg voor was: Arnhem is een zeer schoone stad daar loop aan de zijde van de stad een Grote Revier langs: deze revier loop aan duitsland toe. doe wij des andren morgens uit Arnhem reden: zijn wij een brug over gereden die op een en twintig schepen lag: deze brug zoud anders niet kunnen blijven om het ijs: Doe zijn wij naar Nimwegen gereden: Van Arnhem naar Nimwegen zijn meest alle weide

landen: Doe wij voor Nimwegen kwamen moesten wij over een Geerbrug Nimwegen leid op een zeer (grote) berg; daar zijn straten die zoo steil neer lopen daar wij in gevaar waren om over het hoofd te rollen van Nimwegen zijn wij gegaan naar Grave: meest alle heidvelden doe wij digt aan Grave ware regende het zoo ijsselijk dat wij bijna ader nat waren even voor Grave moesten over een Revier met een schou doe wij op het midden van de Revier doe zei de man dat hij niet lang kon doe moesten daar twee van de peerden af om ons over te trekken: Grave is een zeer sterke stad maar geen mooie stad daar van daan zijn wij gegaan naar hertogenbos dat is een zeer Grote stad dat is de mooiste stad dat ik aangetroffen heeft daar zijn de menschen zoo sterk Roomsch dat daar geen uur van de dag voorbij gaat: dat zij naar de kerk gaan maar daar is zoo'n mooie kerk dat ik ooit gezien hebt ik zijn nog bij gereedvormeeren in kwartier geweest bij aller beste menschen.

tweede blad Doe zijn wij gegaan naar Tilburg: van Hertogenbos naar Tilburg is zeer schoon land meest alle bouwlanden dat ploegen met ossen of met paarden om: Tilburg is bij ons dorp maar hier is het stad om dat het voor eenigen tijd stad genoemd is voor tijds is het dorp geweest maar het zijn meest alle steden Frankrijk daar is nu maar enkeld eens een Dorp Hoogstraten is een schone vlek daar is een zeer mooie. toren dat ik nooit zoo een toren gezien gehad Van Hoogstraten tot aan Tours toe zijn het alle gedeeltelijk bouwlanden. De beesten die men hier zag zijn alle rood van de hoorrens af tot aan de staart uit. Antwerpen een zeer Grote stad maar een smeerige stad daar word een Grote Gragt gesloten om tot een vesting voor de stad het is voortijds een zeer grote stad geweest maar het is nu heel vervallig daar is de Galeijen daar zijn tweeduizen man in die moeten werken met kettingen aanmalkaar gebonden: daar van daan zijn wij naar Mechelen gereden: Mechelen is een schone stad daar wij de eerste keer bij malkaar in een Logement geplaatst daar van daan moesten wij op ons eigen kosten leven daar is een zeer hogen toren: Daar zou Grote feest gevierd worden van moeder Maria die zij over hondert ook gevierd hadden: daar waren de menschen zoo heit op om daar naar .toe te gaan dat zij vier weken te voren de bedden al bestelden om daar dan de nachts te lozeeren om dat zij dit nooit gezien hadden: wij moesten een dag van tevoren vertrekken dat spijt ons al dat wij dat ook niet zien konden doe zijn wij gereden naar brussel: is een heel zeer schone stad daar hebben wij de verbeeldernis van moeder maria gezien doe zij uit kerk kwamen doe waren alle milletieren die in stad waren daarbij om de verbeeldernis naar huis te dragen doe zij ons voorgonnen doe zagen zij ons zoo aan dat wij de ce koo niet afnomen om dat de Generaal en de Prefekt daar bij was maar wij dachten dat wij milletieren zoo zijn wij ook niet verplicht. daar vandaan naar braine dat is zeer smeerige stad. daar hebben wij de paarden wat eeten gegeven en doe naar mons gereden in een dag

derde blad Mons is een redelijke stad het leid op vier bergen daar

zijn wij slecht gelozeert: Doe zijn wij van ons marsroete afgaan en naar Valenciennes gereden dat is een zeer schone stad daar was het ijsselijke duur daar zijn wij weggereden Combrai is een smeerige stad de huizen zijn meest van steen gebouwd uit de bergen de dakken zijn meest van steen Daar zijn wij weg gereden naar Perannes Roye Gournai dat zijn drie heele slechte plaats en daar zijn wij weg gereden naar Pont Ste Maxence. Dat is een zeer schoon Dorp daar loop een Revier de Veeth daar loop een mooiye steenen brug over daar zijn ijsselijke hogen bergen Doen zijn wij naar Lucarche gereden daar zijn wij een berg over gereden dat wij niet op de paarden blijven durfen dat wij zorg hadden dat wij over het hoofd zouden rollen met onze paarden het is anders op zich zelf een morzige stad

daar van daan naar St Denis is een zeer schone stad daar heb ik de eerste Garde honneur gezien die naar het leger gongen daar zijn wij weg gereden naar Berciére van Paris daar wij maar een kwart daar hebben wij gezien den Minister van Finantiën met veele andere voorname perzonen dat zij morgentoertje deden te paard. Doe zijn wij Cenklou door gereden daar hebben wij het Keizerlijk lusthof gezien: Versailles is een heel grote en schone stad daar benne wij in het Keizerlijke geweest eerst hebben wij in de tuin geweest daar hebben gezien veel Oranje boomen zelf waren er twee bomen de eene vier andere vijf hondert jaaren oud waren de eene is van hendrik de eerste Koning van Frankrijk geplant: Daar zijn wij weggereden naar Rambouillet: dat is ook een schone plaats daar is een heel groot bos daar loop een mooi water door en daar is ook Slot in Daar zijn wij weg gereden naar Bonneval dat is een heel morzige stad daar is een groot nonneklooster maar zeer vervallen deze stad is geheel zoo Daar zijn wij weg gereden naar Cloy dat is een morzige plaats daar loop een Revier door naar Tours toe daar zijn wij weg gereden naar Vendôme dat is een matig Grote stad daar hebben wij rustdag gehouden om dat wij te Versailles ook rustdag gehouden hadden daar zijn wij weg gereden naar Chateau Renault dat is heel slegte plaats daar moesten wij de paarden in het water rijden bij een zeer hogen berg neer daar zijn wij des Zondags morgens weg gereden den 5den September naar Tours daar zijn wij aan gekomen

Des middags ten 3 uren doe zijn wij gegaan

vierde blad naar het stadhuis daar hebben ons bewijzen gekregen naar een Logement te gaan daar zijn wij geweest tot aan des Woensdags toe doe zijn wij in de kazernen getreden dat is een klein half uur buiten de stad daar moesten wij des middags ten twee uren onze paarden roszen en dan naar de revier rijden en dan worden ze gevoerd en dan ten vier uur eten wij dan kunnen wij ons eigen gangen gaan morgens moeten wij om vier uren op het apel wezen en zijn wij daar niet dan worden ons straf gegeven voor uren te lang als het apel gedaan is dan moesten wij onze paarden opzadelen en dan reden wij naar het (veld) om te exerzeeren zonder wapens maar dat duurde niet lang Dinsdag den 19 des avonds ten 5 uren hebben ons karrabin en zabels gekregen ten half zes moesten wij daar al met exerzeeren Des andere morgens moesten wij daar al met op den paarden en zo reden wij daar met naar het land doe wij

daar een half uur geweest waren doe moesten wij ons karra
binen schieten vier keer agter malkaar maar onze peerden skrik
ten er weinig van Des Donderdagsmorgens zijn wij vrij
van schieten geweest Des Vrijdags Morgens moesten wij weder
schieten 6 keer agter malkaar doe wij dat gedaan hadden
doe moesten wij onzen sabels

uittrekken en jaag in malkaar om gelijk als wij aan vegten
warens als ons karrebinnen geladen waren dan moesten de
andere twee Compagnie staan en wij met ons vierentwintigen
in het midden twaalf tegen het eene en twaalf tegen het
andere zoo gelijk het als wij tegen den viand schoten als
wij het schoten gedaan hadden dan begonnen de trompetters te
blazen om weder te laden: Mijn paard is nog gelijk doe hij
te huis was hij is wel wat dunder worden maar is nog even
vlug Wij zijn onder het zevende Compagnie geplaatst en het
zesde eskader mijn paard heeft wapen op het bil Garde hon
neur Derde Regiment en een noemer op de voet 1832. Evers is
ook bij ons in de Compagnie die zijn paard is zoo mager dat
men het nooit zou zeggen als dat het paard was van Foppe
Freeks. De landstreek is hier alle met zeer hooge gebergten
als wij binnen kazernen waren dan kunnen wij geheel over
Tours heen zien o wat is dat mooi gezigt Tours is een zeer
mooije en schone stad daar loop een mooije Revier bijlangs
daar is een mooije brug dat ik nooit zoo een gezien heeft

In de marge:

Daar lopen vijftien poorten onder deur deze brug is geheel van steen
deze is wel een kwartier lang

Tours Den 18 September 1813

Zeer tederhartige Ouders

Ik heb uwen brief Den 13 ontvangen die mij zeer trooste dat
ik er uit vernomen hebt dat gij allen nog Gezond zijn. en
wens dat heere uw zegen mag dat gij gezond moog blijven en
ik zijn ook nog geheel gezond ik wens dat de Heere mij
zegend dat ik gezond moog blijven en weet niet beter als ik
gedraag mij goed als wij- eeten dan kunnen wij niet met schik
bidden en danken maar als ik het aan tijd heb dan doen ik
het na het eeten voor het eeten heb ik het niet aan tijd om
dat wij van het land af komen direk naar de tafel moeten ik
lees zoo veel als het mogelijk is maar daar zijn veel dagen
dat ik het niet aan tijd heb te lezen maar ik nog al gansch
in het testament gelezen ik heb Evangeleum Mattheus geheel

door gelezen en ook een gedeelte van Marcus de Psalm heb ik
ook al gansch in gelezen het Cathegismus heb ik ook veel in
gelezen bidden doen ik avonds als naar bed gaan en smorgens
als ik op staan wij zijn hier anders in een land daar zij
van geen Godsdienst wisten zij werken zondags even veel als
andere dagen als men vroeg naar de kerk daar hadden zij de
gek met gereedvormeerden kerken zijn hier niet van Gods
dienst wisten zij hier niet

Daar zijn den 10 September veel van onze Vriezen vertrokken naar Mins Wij gaanne den 23 September op rief naar Mins het 8 Regiment gaat ons gau na hier blijven nog eenige vriezen in Tours die in depoo waren ik heb driehondert franken opgenomen van Johannes Stinstra dat u wel een brief zou krijgen van zijn vader daar mijn handteeken in staat dat gij het geld aan hem betalen moet als ik te Mins koom en mijn geld is op dan kun ik weer goed kr ij ge ik heb nog hondert frank buiten dat ik op genomen had het heeft anders veel gekost op de rief maar ik heb zuinig geweest op rief anders had ik zoo veel Geld niet overhouden daar zijn goed geweest die wel 6 hondert franken verteerd het t is hier ijszellikeduur ik denk als wij op vertrek gaan naar Mins dat het ons weer heel veel Geld zal kosten daarom heb ik zoo veel opgenomen Ik zorg er niet tegen aan om naar Mins te vertrekken hier haden wij het ook niet naar ons zin en daar moeten het af. wachten hoe wij het daar krijgen zal moeten wij in kort in de slag dan wens ik dat de Heere voren mij wezen mag dat ik er weer fris en gezond moog uit komen wij hebben weer een groote vier weken werk ik zal u ondertusschen wel eens onder weg schrijven ik had ook bescheid verwacht op dat brief dat den 10 verzonden heb maar nu ik gaan ik eerder eer daar bescheid weerom komt nu hebt ik besteld aan een van onze vriezen die hier nog blijven dat er een brief komt om mij na te sturen Traktement krijgen wij hier niet en het kost hier veel Geld dan kunnen wij begrijpen hoe het met ons Geld gaat. En ik verwacht een brief te Metz Stinstra heeft de veuilje de roete uitgeschreven en het adres daar ook in dat op het brief moet

En verders wins ik u het beste en weest niet ongerust over mij ik zal mij wel redde wees maar gerust op al moest ik naar het leger ik wens dat de Heere het zal schikken dat ik weder bij u komen mag

Doen de Groetenisse alle goede Vrinden
en Zijt Van Mij GeGroet
J.A. Palsma.

Verzonden Den 19 September
1813

Metz Den 17 October 1813

Zeere Waarde Ouders

Ik laat u weten dat ik door Godsgoedheid nog gezond zijn en wens dat gij nog allen gezond moog wezen is het anders dan zal het mij van harten leed wezen: Ik wins dat de Heere u mag zegenen: dat het daar nog en een goeden welstand mogen blijven; Ik vrees dat er oproerigheid in het land komen zou: om dat er zoo veel Jongelingen weg moete: Ik wins dat de Heere het zegenen mag over ons land dat er geen oproerigheid komen mag. Ik zien het moeilijk voor de Jongelingen die in de Klasze vallen van 1814 en 1815 dat zij gedeeltelijk weg

moeten: De Jongelingen die in de Klasze van 1819 vallen die mogen haar wel verzien voor een ramplezant want zij zullen in een korten tijd later moeten: Waarschouw mijn kamerraad dat die hem ook voorziet voor een man: Ik vrees dat de rezerfven ook veelen van vet rekken moeten Ik ben ook nog al in vreze voor mijn broer Jan maar als aan hem toe komt en hij kan niet vrij kunt komen bespaar dan geen Geld aan hem laat hem dan niet gaan als er een man voor hem te krijgen is Ik heb nog hoop dat hij zal vrijkomen om dat ik in dienst ben, ongelukkig voor de geene die daar toe vervalt want het is meest een handeleven voor degeene die geen Geld hebben want wij krijgen niet als dertien stuivers daags en om ander dag een brood dat Geld zijn wij rijkelijk van noden aan het paard en kleding: dan kunt gij dinken hoe het met de geene is die anders niets hebbe hoe die leven moeten; zij open ons alle dagen aan om Geld; maar wij zeggen dan dat wij ook niets hebben zoo kunnen wij weer van haar afkomen; Wij zijn den 16 te Metz aangekomen daar houden wij nog rustdag Dat is een zeer grote stad en ook een mooie stad: die is eens zoo Groot als Tours Metz is ook een zeer sterke stad daar liggen nog eenige Hollanders; daar liggen achtien uit Amsterdam die zeggen maar dat zij willen niets doen zij hebben hier een kamer huurd daar zij in wonen zij komen daags over de straat gaan met haar gewone dragt; Mijn Paard is een weinig gedrukt ik heb hoop dat het weer gauw her steld zal worden ik heb nu daags mijn zaal op de begagie wagen en ik heb deken op het Paard en zoo reid ik erop mijn Paard ziet er anders nog Goed uit daar zijn veelen onder die heel mager worden. maar het is meest haar schuld om dat zij er niet oppassen veelen zijn meest beulen over de Paarden men moet zomstijds steelen voor de Paarden als zij wat eeten zullen krijgen maar dat reken ik niet voor zonde dat men voor ons beesten stelen maar als men zels eeten steelt dat zou ik voor een Grote zonde aanrekenen zoo lang als men eeten kopen kunt: Ik zijn er gansch over ver wondert dat ik geen meer briefen krijg ik heb gehoord dat vader Den 5 October bij stinstra zijn vader geweest was met Geld om te betalen stinstra zijn vader heeft dat aan stinstra geschreven dat gij daar geweest was daar heb ik uit vernomen dat gij nog allen gezond waart. Als dit brief over komt schrijf aan aanstond weer te rug naar Mins hoe het met U en in Friesland gaat als wij te Mins aangekomen ben wensch ik dat er een brief voor mij leggen zou. Want heel waarschijnlijk gaanne wij daar ook weer gauw weg en waar schijnlijk naar het Grote Legers toe ik zal u nader over schrijven wanneer wij vertrekken gaan; Maar nu heb een vraag aan u te doen wanneer als ik naar het leger toe moet ik dan veel Geld met neme of niet: mij dunkt als ik er is gevangen raak en kunt dan het Geld beware dan dunkt mij wil ik veel Geld neme maar als ik gevangen en ik moest het over dan zou ik er mij over beklagen dat ik zoo veel Geld met nomen had maar dat is er ook weer ander als er is dood raak in het leger dan is het ook weg daarom wil ik gaarne een goede raad van u hebben hoe ik daar met handelen moet. Ik wins dat De Heere mij mag zegenen wederom bij u mag komen en dat ik u ook weer gezond mag zien ik heb nog hoop dat in kort gebeuren mag als ik nog een half jaar in het leven moog

blijven want mij dunkt dat er in een half Jaar tijd gansch gebeuren zal anders zou het mij veel omschiete Gij moet ook er is schrijve hoe het met de tijden gaat hoe gij het daar met het Gras gehad had en hoe het met de beesten gaat als zij ook duur zijn en hoe het met het kruipel Paard gaat en hoe het met mijn broer gegaan is met het koornen als hij dat goed gewonnen heeft en als het ook duur is als niet en hoe het met mijn ander broer en suster met de boerderij gaat ik zijn nog wel te moed over de omstandigheden ik wins dat de Heere voor mij wezen mag dat ik weer verlost worde uit deze omstandigheden; Ik wins dat Gij allen niet te zwaar over denkt want het kan doch niets helpe wees wel te moed over mij. Ik heb u laatst geschreven dat wij hier nog droge wegen hadden maar het is nu anders Toen wij te Metz waren heeft het Des Zondags morgens om zeven uren zoo geregend dat ik het nooit zoo gehad als wij vijf minuten over de straat gongen waren onze klederen deurnat De wegen zijn hier meest steenachtig anders zou het heel slegt te marscheren wezen Wij hebben een bedroefde chef wij hebben drie marieschal de logie Hollanders dat zijn beste menschen daar is een van heeft een kweszie met de chef gehad en doe heeft de chef hem aanstond met de zabel gedaagd en hij heeft gevolg en doe zijn zij aan schermen geraakt en het heeft ons Marieschal getroffen een steek door zijn armen dat ons ijszelijk grees Ik staan daar over vewonderd dat ik geen een brief meer ontvang ik had vast een te Metz verwacht om dat ik er u om schreven had zoo had ik vast een verwacht Maar nu verwacht ik zoo gauw als dit brief over komen is daar bescheid weerom om dat ik niet weet hoe lang als wij daar zullen blijven daarom kunt gij denken hoe gaarne ik een brief wil hebben. Uit Courselles verzonden Den 20 October.
En Vrindelijk van Gegroet J.A.Palsma 1813

Sens Den October 1813

Zeer Geliefde Ouders

Ik heb u een brief geschreven dat wij ergens 23 met veel vertrekken van Tours maar wij zijn den 29 vertrokken dus is onze veuilje de roete verkeerd geschreven. wij komen nu een dag later in Mins als op de Veuilje de roete staat. Wij zijn maar met ons vieren van Friezen vertrokken en twee Zwol lenaars en twee oostvriezen in ons regiment maar daar is nog een regiment met ons vertrokken daar is een vries een Zwol lenaar en een Oostvries in Eizenga en bergsma zijn te Tours gebleven Everts is met ons vertrokken; en Knijf is met het ander Regiment vertrokken; ik zijn weer goed in kwartier; Stinstra is mijn slaapkamerraat; wij hebben hier een zeer mooi land als wij op de gebergte zijn; en men ziet dan in de laagte; o wat is dat een mooi gezigt. wij zijn in de Stad Orleans geweest dat is een zeer grote Stad; en daar bij heel mooi; daar hebben onze paarden allegaar gestaan in een stal dat voormaal een grote Klooster geweest was, Daar hebben wij gevonden een steen en de muur met het opschrift dat hier in het Jaar 1668 een Burmania begraven. Oud 22 jaar

dat die heer studeerde maar door de loop is hij hier gestorven. het was een Vries van geboorte, De Kerken hier zijn hier meest alle voor de voerragie, daar zijn weinige Kerken daar in gepredik wordt Men weet zomstijds niet wat dag het is want men kan er hier geen onderscheid in zien want zij werken hier altijd het lijk mij toe dat zij hier weinig van de Godsdienst wisten. Het kooren zijn de menschen hier mooi in gekregen het zijn hier nog droge wegen. God zegen ons wederom op deze ries want wij hebben alle dagen mooi weer het heeft hier sterk gedroogd dat is ook goed voor de menschen want het is hier meest alle bouw daar geen bouw staat daar staat Druiven; het is hier ijszellig gebergte land; daar zijn zommige gebergten die veel hoger waren dan de Torens daar moeten wij zoms tijds met onze Paarden bij op dan kunt gij denken hoe bezwaarlijk dat de Paarden dat valt om daar bij op te lopen; Maar wat wij verder van Tours af kwamen wat wij meer weilanden zagen; De beesten zijn hier meest alle rood of swart; als men hier een bonten een zag daar had men nieget aan. De meesten zijn hier taamljik zwaar. militieren ziet men hier lang zoo veel niet als voor Tours; Maar toen wij nog te Tours waren gingen daar meest alle dagen wel veertig Paarden door, ook wel dagen dat er veel meer gingen dit zijn meest Paarden die voor de begacie wagens kwamen de andere komen onder de man. Hoe met de oorlog gaat weet men niet men hoort niets. Daar zijn de Garde Honneurs aan het vuur gewwest; ik wansch dat God ons

mag zegenen dat wij niet in den krijg der oorlags komen; Maar ik heb gehoord dat wij te Mins zijn dat wij onder andere Regementen komen onder de huizaren onder kuraziers onder landziers en onder Dragonders. Maar ik zal er u nader over schrijven waar ik onder kaam; als wij te Mins aankomen dan wil ik gaarne hebben dat daar een brief te Mins is als ik er kom en schrijf dan ook er is hoe wat bescheid dat daar van om komen is Mij dacht wel dat er een of ander bescheid wederom komen; Maar ik ben al van gedachten dat het op nul uitgekomen is om dat er meer zijn dat zoo gegaan is Maar Onze Prefekt heeft slecht met ons gehandeld. Maar Ypeij nog veel slechter maar handen zij gedaan als andere Departementen dan had ik er nooit toegekomen maar ik heb nader hand gehoord Dat Ypeij dachte dat er geen genoeg vrijwilligers komen zoude dan was zijn zoon de eerste die gedisschigneerd moet worden dat zijn zoon de enigste was onder vrijwilligers; Doe dacht hij dat zij alle maar gedisschigneerd moet worden; onze klederen zijn heel slegt bij de andere onze dolmantel en de pels worden al heel blauw onze stalbuizen zijn heel slegt bij de andere; de Italiaanen hebben de mooiste klederen dat zijn meest alle goed Jongens want zij zijn meest alle gedissignierd daar zijn heel Rijken onder die hebben zeer veel Geld bij haar maar de andere zijn meest alle vrijwilliger; daar zijn veele onder die geen Geld hebben dan komen zijn bij ons om wat te leenen maar wij geven het haar niet. Ik zijn nog Gezond ik wensch dat de Here mij zegenen mag dat ik gezond maag blijven; ik weet nog niet beter als ik leef nog goed ik houd mij nergens met op avons gaanne wij om acht uur naar bed om dat wij daags wat vermoeid zijn van

de reis; des morgens moeten af vijf uur weer van het bed en geven onze Paarden eten en drinken en dan moeten wij ze weer opzadelen en ik krijg des morgens eer ik weg gaan een stukje droog brood en dan niet meer voors avonds vijf uur; dan eten wij met onze Vriezen een warm maaltijd.
En Verders Wins ik van harten dat gij allen nog Gezond zijn en is het anders dan zou het mij van harten leed zijn en ik wins dat van der swaag met zijn huisgezin nog ook wel in order zijn dat brief dat ik van hem gekregen dat staat mij heel wel aan

Zijt Verders Van Gegroet
J.A. Palsma

Ockersheim Den 1 november 1813

Zeer Geliefde Ouders

Ik heb uwen brief ontvangen te Moijance die gij Den 17 verzonden hebt naar Moijance maar dat brief dat gij verzonden hebt naar Tours heb ik niet ontvangen; maar ik had al van gedachten dat het te Moijance was maar ik had geen tijd om het brief halen dat zal Stinstra zijn vader u ook wel geschreven hebben dat wij geen tijd hadden; ik zal er u eenige dingen van zeggen doe wij te Moijance aangekomen waren moesten wij terstond daar weer weg naar een dorp toe omdat er te Moijance zoo vol lag dat wij daar niet konnen blijven de menschen zeiden dat er in een tijd van acht dagen wel honderd duizend man was gepasseerd doe wij des avonds Drie uren daar waren geweest kwamen er nog twee hondert man landsiers aan zoo dat wij des nachts met ons twaalfen in een kwartier waren; des anderen daags ten twee uren hadden wij apel, doe zeiden tegen ons dat wij ons goed moesten schoon maken terstond daarna kwam er order om te vertrekken naar Moijance; doe was ik niet heel opgeruimd want zij zeiden dat wij over de Rien moesten en dan naar het veld toe wij kwamen des avonds te Moijance, daar stonden een paar uur over de straat zoo dat ik er ook nog vrieze jongens aan trof het welk nog twee waren van Wirdum; Sjoerd Jans en Jelle Krijns die bij mijn broer had gewoond: des avonds ten 7 uur en bragten wij onze Paarden op den stal doe troffen wij nog ook garde honneur aan die uit vriesland waren, dat deed mij nog verblijden dat zij nog zommige jongens daar wij te Tours bij geweest waren ; des anderen daags om acht uren wordt er ons gezegt dat wij ons goed moeten schoon maken ten elf uur kwam er order om te vertrekken naar Ockersheim. het was die dag heel slegt weer het sneeuwde zoo ijszelijk dat wij uit de ogen niet zien konden doe kwamen wij des avonds om acht uur in de stad daar wij des nachts zullen blijven wij konnen onze biljetten niet krijgen. doe moesten wij zoeken om een stal voor Paarden en dan voor ons. wij moesten zelf alles betalen wij krijgen doe geen voerrage om dat het zoo laat was doe waren wij as ijszelijk nat en koud dat ik van mijn leven geweest ben dat is eigenlijk een hondeleven wij kunnen ons goed haast

niet schoon krijgen

Wij hebben er haast geen tijd toe want wij zijn geen ogen blik bestendig wij moeten alle uren gereed zijn om te ver trekken, daar word ons iedere dag gezegd dat wij ons gereed moesten houden om te vertrekken, men zegt dat de viand maar een uur van ons lied als zij over de rein komen dan komt order hoe magtig dat de viand was, als zij magtiger waren als wij dan moesten wij retireren maar als wij magtiger waren als zij dan moesten wij kloppen; verders kan ik u

geen meer sChrijven want de tijd laat mij niet meer toe ik zal u zoo gauw weer schrijven als ik kunt

Ik zijn nog heel gezond en ook opgeruimd want mij dunkt dat de boel hem heel wel schikke zal. ik wansch dat gij allen ook nog gezond zijn ik zijn er over verheugt dat mijn broer ook geschreven hebt.

Gij moet mij geen brief sturen voordat ik weder geschreven hebt

Zijt Van Mij Gegroet
J.A. Palsma

Lauterbourg Den 13 November 1813
Zeer Geliefde Vader

Ik zend u deze brief dat ik door des Heeren wil nog geheel gezond ben en ik wins het van u allen ook; is het anders dan zou het mij van harte leed zijn ik staan er zelfs over ver wonderd dat ik nog zoo gezond blijf want wij moesten meest alle dagen reizen; te Ockersheim daar hebben wij een week geleid boven verwachting maar des dinsdag Den 9 als morgens ten 5 uren begong den trompet te blazen dat wij moesten aanstens vertrekken maar ik was niet in die plaats ik had des nachts aan de rein geweest om op de beijjerzen te paszen dat zij niet over de rein kwamen als zij er over kwamen dan moesten wij retireeren; ik moest des nachts in een hutte leggen en mijn paard onder den bloten hemel aan een boom moeste staan dat mij zoo deerlijk aan greisde want het regende des dags en des nachts en ik moest om alle vier uren een paar uur op de wacht staan dat het mij zoo ver veelde om daar zoo lang te staan; dan kunnen zij ook küren krijgen dat wij des nachts ook op de Paarden moesten om dan naar de rein te gaan wij ben er een nacht geweest doe kwamen de beijjerzen te Manheim in marcheren. daar kunnen wij ze roepen hooren van hoera hoera daar zijn ook van vriezen die ze in heel Eskadron paarden volk had zien marcheren. stins tra en ik liggen meest alle nachten op het stroo dan gaanne wij heene en wij krijgen onze peerdedeken en leggen die over ons heene dan gaat het ook al weer, wij gewone zoo aan dat leven dat wij weten niet beter als het hoort zoo. daar hebbe te Ockersheim twee Hollanders twee nachten bij ons geweest die hadden een battaillie bijgewoond maar zij zeiden doe zij in het vuur stonden doe het haar niets schele als zij leef den en als zij dood, maar gij moesten haar doe gezien hebben

hoe zij er uitzagen haar klederen waren geheel verscheurd
gelijk zij verscheurd waren van een wild dier

Daar zijn ook van onze Garde Honneur uit het veld gekomen die net gelijk de vijf eerste Eskadrons die uit Tours ver trokken zijn, zijn de meeste al van dood of overgelopen zoo dat er weenig van overgebleven zijn; het Leger leid meest in het departement Dondersburg daar zijn de menschen geor dineerd; die zij in kwartier kregen moesten zij geven eten en drinken en een bed, daar zijn zij geordineerd om haar koren gedeeltelijks over te geven aan het land zij moesten geven oszen, zij alles omtrend geven wat zij hadden en dan moesten zij nog zoo zwaar inkwartiering hebben die menschen worden omtrent vernield; wij zijn nu weer uit het depar tement wij zijn nu in het departement de Parraine daar moes ten wij alles betalen; het is heel duur hier en het neemt een Gruwelijken Geld. Die geene die geen Geld hebben dat weet ik niet hoe die haar redde; ik heb nog Geld genoeg ik heb nog een Groot twee honderd franken, o ik zijn nog zo Gelukkig als ik Geld heb o wat moest men er God voor dank baar zijn dat men nog zoo een Gelukkigen toestand is dat wij nog Geld kunnen krijgen; o wat wins ik dat God ons zegenen mag dat er weer afkomen en weder te huis mag komen maar wij" moesten maar geduld houden, daar is toch altijd een uitkomst het zij te huis als dood hebben wij dan goed geleefd dan zijn wij heel gelukkig ik weet niet beter als leef goed ik houd mij met geen kwade dingen op. Mijne gedachten zijn veel aan den Heere. Want mij dunkt daar moet men zich doch aan houden die is ons enigste troost daar men zich aan houden moet die ons doch verlossen moet. Wij zijn nu zwervers in de wereld wij zijn geen dag bestendig: Ja geen uur bepaald want als men dunkt als men het goed zal laten waszen dan begint de trompet weer, dan moeten wij weer weg. wij legge tegen woordig geen uur van de viand af ik ben van gedachten als het duister maand word dan komen zij over de rein dan moeten wij kloppen als Reterieren, het kan mij weinig schele of ik kloppe of niet; raakke ik dan gevangen mogelijk heb ik het dan beter als nu, raakke ik dood en ik ben dan gelukkig dan ik heb nog veel beter en dat wins ik maar; men moet maar geduld houden; wij leven vrolijk met malkaar als wij het aan tijd hebben dan zitten wij des avons met malkaar te rooken en drinken dan een glas wijn dat is het eenigste daar men zich nog wat met vermaakte dan spreken wij over eenige dingen en ook het met de tijd omstandigheden maar wij hooren haast niets wij weten wel dat de boel verkeerd gaat en dat zult gij ook wel weten en dus kan ik u niets schrijve en ik durf ook niet want het niets leije men durft niets spreken. Maar Gij moet mij nog geen brief stuure want wij zijn geen ogenblik verzeker want zij zeggen dat wij naar Straatsburg gaanne en ook zegge dat wij naar Italiën gaanne maar zij weten er zelf niets van. En verders Wins ik u allen het beste en wees niet ongerust over mij en wins ook dat gij wel getroost zijt

derde blad

het is nog niet heel onwaarschijnlijk dat ik weder terug koom want mij dunkt dat in een half jaar tijd nog gansch gebeuren zal en doet verders vooral de groetenisse aan alle

goede vrienden en vooral aan W.van der Zwaag

Zijt allen van mij Gegroet

Uw dienstwillige zoon

J.A. Palsma

1813

†